

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

Landbruksdirektoratet
Eanandoallodirektoráhtta

BANE NOR

N NyeVeier

KYSTVERKET

Statens vegvesen

Statsforvaltaren i Oslo og Viken

BÆRUM KOMMUNE

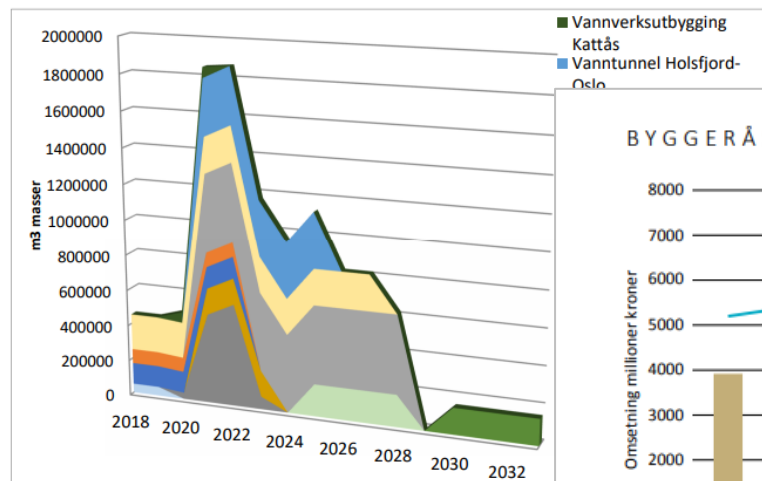
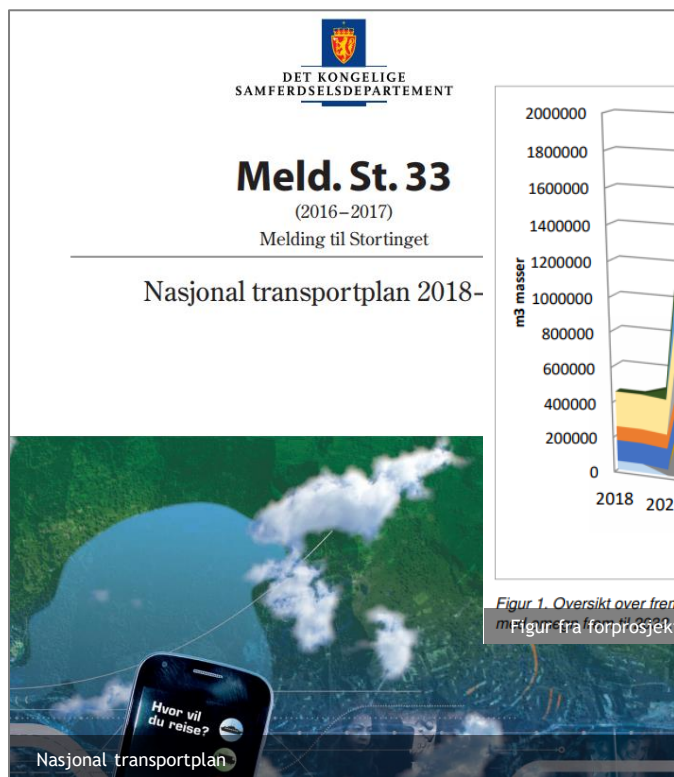

RAPPORT

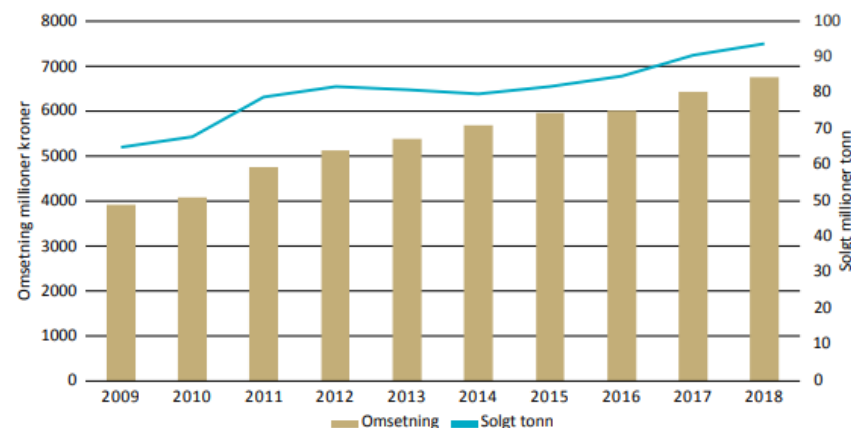
M-2074 | 2021

Tverrsektorielt prosjekt om disponering av jord og stein som ikke er forurensset

Stadig mer jord- og steinmasser i omløp

BYGGERÅSTOFF

Fra «Harde fakta om mineralnæringen - mineralstatistikk 2018», Direktoratet for mineralforvaltning

Mange utfordringer

Nytt mineralsk byggeråstoff

- Bynære ressurser tømmes

Kassering («deponering») av overskudd

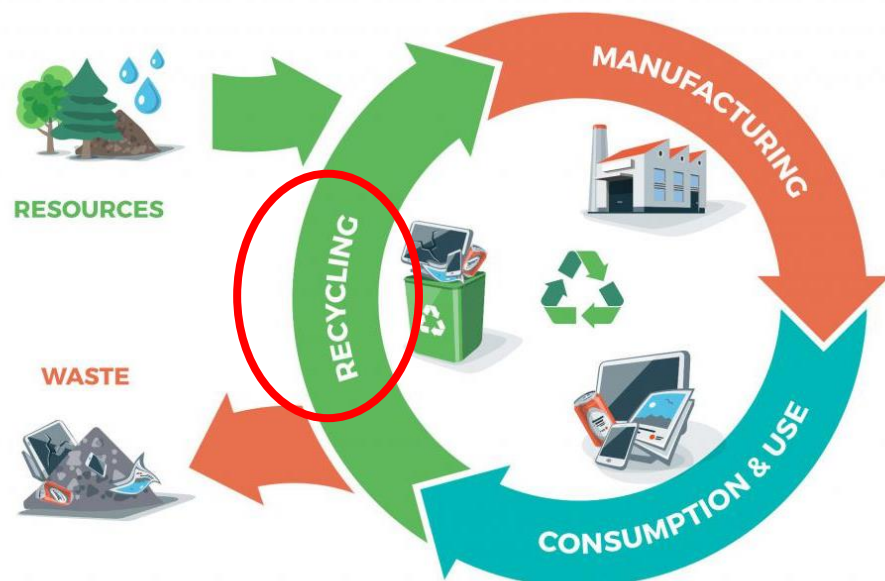
- Miljøutfordringer
- Arealer
- Hvert prosjekt må finne egne løsninger
- Retningslinjer, regelverk og søknadsbehandling
- Anskaffelser og entrepriser
- Forutsigbarhet

Ingen etablerte ordninger for gjenvinning

Foto: Tone Lise Fossnes, Miljødirektoratet

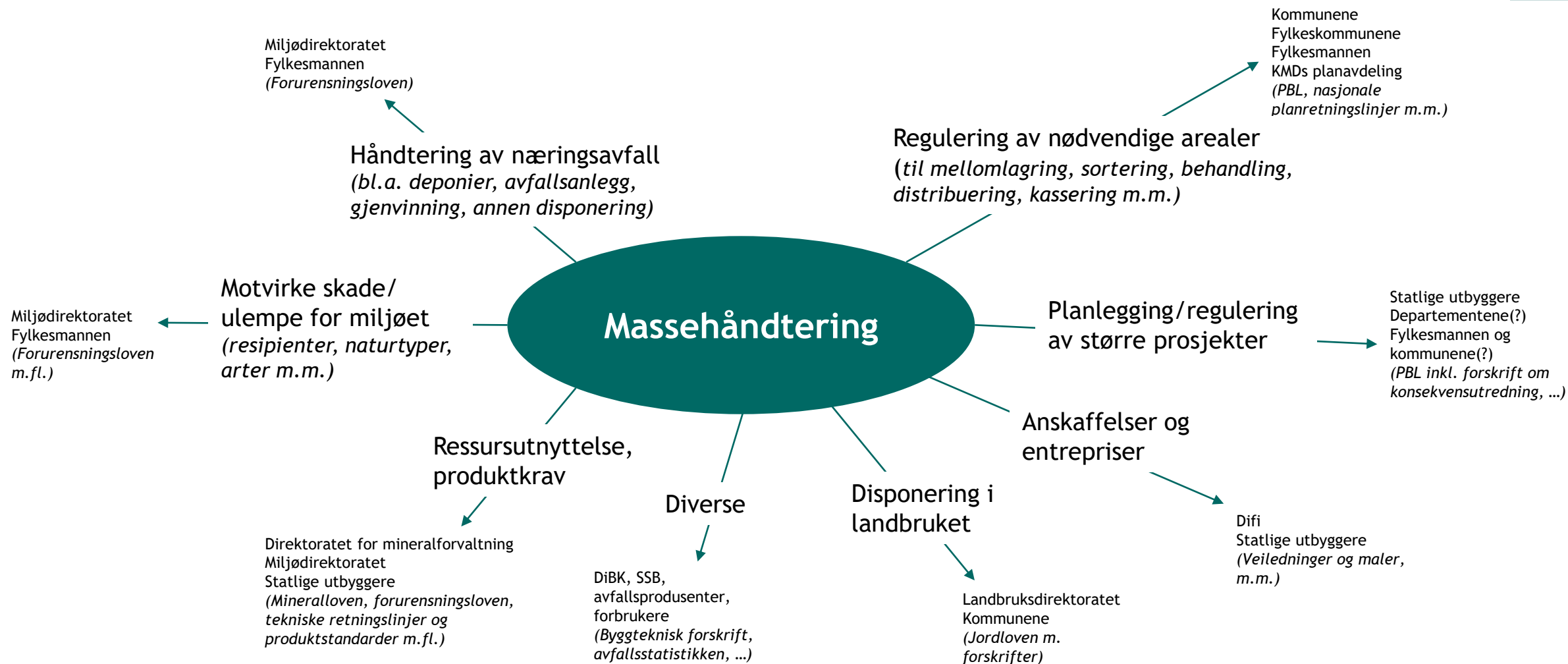
Bedre ressursutnyttelse

Figur: Sirkulær økonomi og gjenvinning. Fra Europakommisjonens nettsider (Fotolia, petovarga)

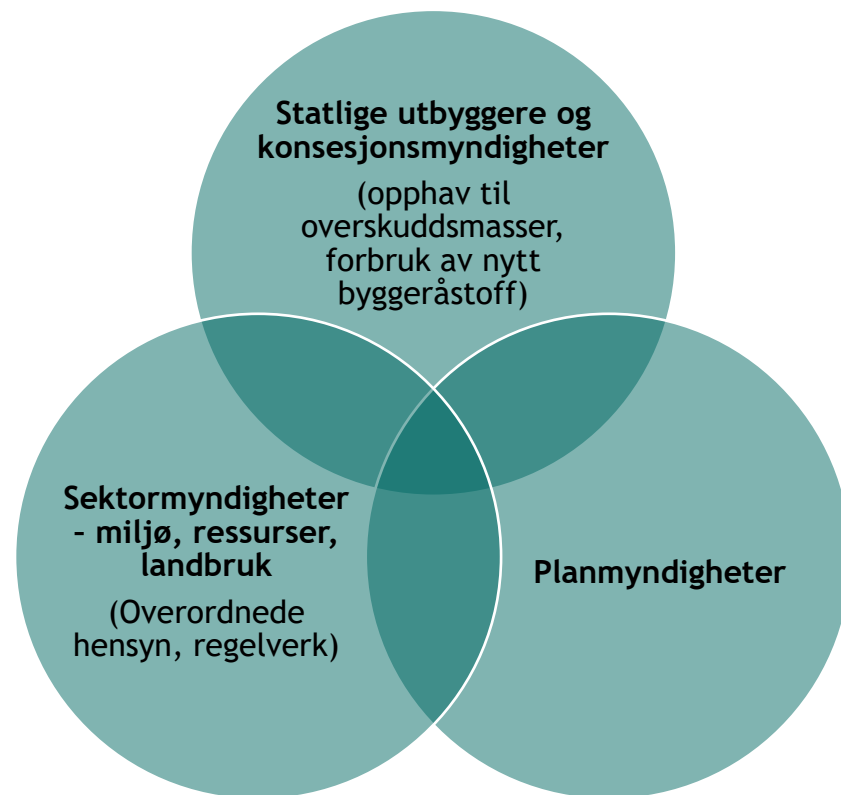

Utvinning av nytt mineralsk byggeråstoff. Bilde fra «Harde fakta om mineralnæringen - mineralstatistikk 2017», Direktoratet for Mineralforvaltning.

Deltakere i prosjektgruppa

Direktorat/etat	Departement
Miljødirektoratet	KLD
Direktoratet for mineralforvaltning	NFD
Veidirektoratet/Statens vegvesen	SD
Nye Veier	SD
Bane NOR	SD
Kystverket	SD
Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)	OED
Landbruksdirektoratet	LMD
Fylkesmannen i Oslo og Viken	KMD/KLD
Bærum kommune	
KMDs planavdeling	KMD

Oppdraget

Rapport med anbefaling av tiltak/virkemidler

Vektlegge forhold som kan påvirkes av staten som

- ansvarlig for regelverk, retningslinjer, veiledning o.l.
- bestiller av infrastrukturprosjekter

Jord- og steinmasser som ikke er forurensset

Leveranse: September 2021

Oppdragsbeskrivelse:

Tverrsektorielt prosjekt om disponering av jord og stein som ikke er forurensset

Problembeskrivelse

Store infrastrukturprosjekter og øvrig bygge- og anleggsvirksomhet medfører ofte svært store overskudd av jord- og steinmasser som ikke er forurensset. Selv om disse massene kunne blitt gjenvunnet i andre prosjekter, som byggeråstoff og fyllmasse, har vi grunn til å tro at det meste kasseres i dag. Slik kassering/disponering av overskuddsmasser krever store arealer og kan medføre en fare for forurensning, skade på naturmangfold og konflikt med andre arealbruksinteresser. Samtidig som rene overskuddsmasser kasseres, utvinnes og omsettes det stadig mer mineralisk byggeråstoff fra pukkverk og grustak. I bynære områder med mye utbygging kan forekomstene av gode ressurser for utvinning av nytt mineralisk byggeråstoff stå i fare for å tømmes. Hvis det finnes egnede ressurser fra utbyggingsprosjekter er det lite bærekraftig å knuse nytt fjell.

Det er nødvendig med tidlige og forutsigbare planer som sikrer god massebalanse og bedre ressursutnyttelse av de jord- og steinmassene som tas ut gjennom bygge- og infrastrukturprosjekter. Ved å gjenbruke overskuddsmasser kan vi redusere uttak av nye masser og redusere arealbeslag og forurensning - i tråd med prinsippene i en sirkulær økonomi. Gjennom gode løsninger for gjenbruk og samarbeid kan vi også redusere transportarbeid, herunder klimagassutslipp og kostnader, ved distribusjon av mineralisk byggeråstoff og overskuddsmasser i de ulike prosjektene.

Oppdragsbeskrivelse til etatene

Det er avgjørende med et godt samarbeid mellom berørte myndigheter og andre aktører for å få til gode, fremtidsrettede løsninger for massehåndtering. Det pågår i dag flere regionale prosesser og andre initiativer for å finne gode løsninger for håndtering av overskuddsmasser. Det er imidlertid behov for at det etableres en prosjektgruppe på direktoratsnivå for å vurdere behovet for nasjonale tiltak som kan bidra til en ressurseffektiv løsning.

Det skal settes ned en prosjektgruppe med deltakelse fra relevante etater som får i oppgave å belyse dagens situasjon, potensial for forbedringer og utfordringer samt foreslå tiltak og virkemidler for å sikre en mer ressurseffektiv utnyttelse av overskuddsmasser fra bygge- og infrastrukturprosjekter. Det skal legges vekt på forhold som kan påvirkes av staten som

- ansvarlig for lover og forskrifter, samt veiledning, retningslinjer o.l.
- bestiller av infrastrukturprosjekter

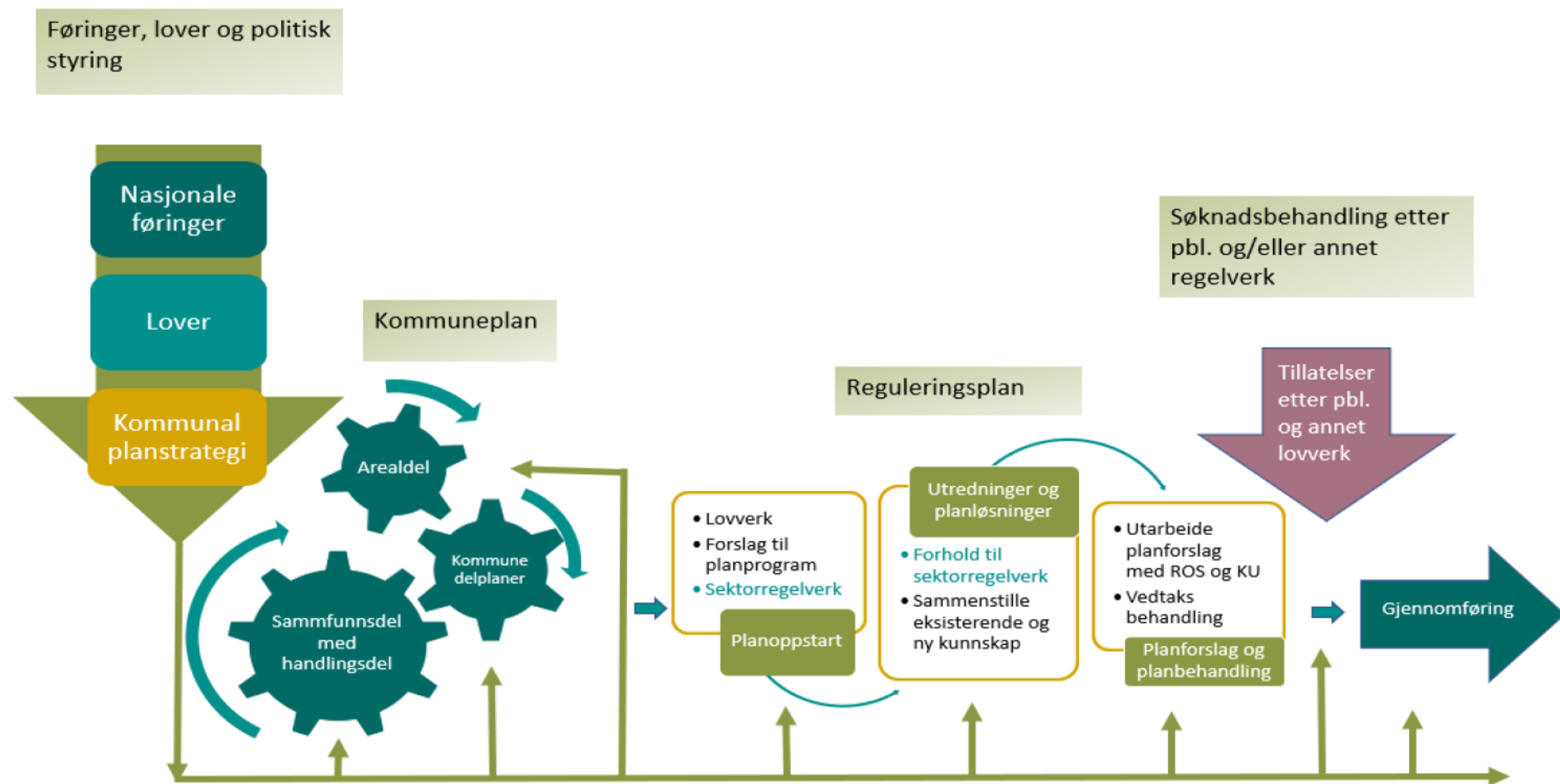
Oppdraget skal avgrenses til å omhandle jord- og steinmasser som ikke er forurensset og som er i overskudd. Forurensede masser og andre avfallsfraksjoner/massetyper skal ikke inngå.

For å effektivisere arbeidet skal prosjektgruppa i hovedsak begrenses til myndigheter på direktoratsnivå som forvalter sentrale virkemidler på området eller genererer prosjekter med store masseoverskudd. Andre utvalgte etater (bl.a. fylkesmannen) inngår imidlertid også.

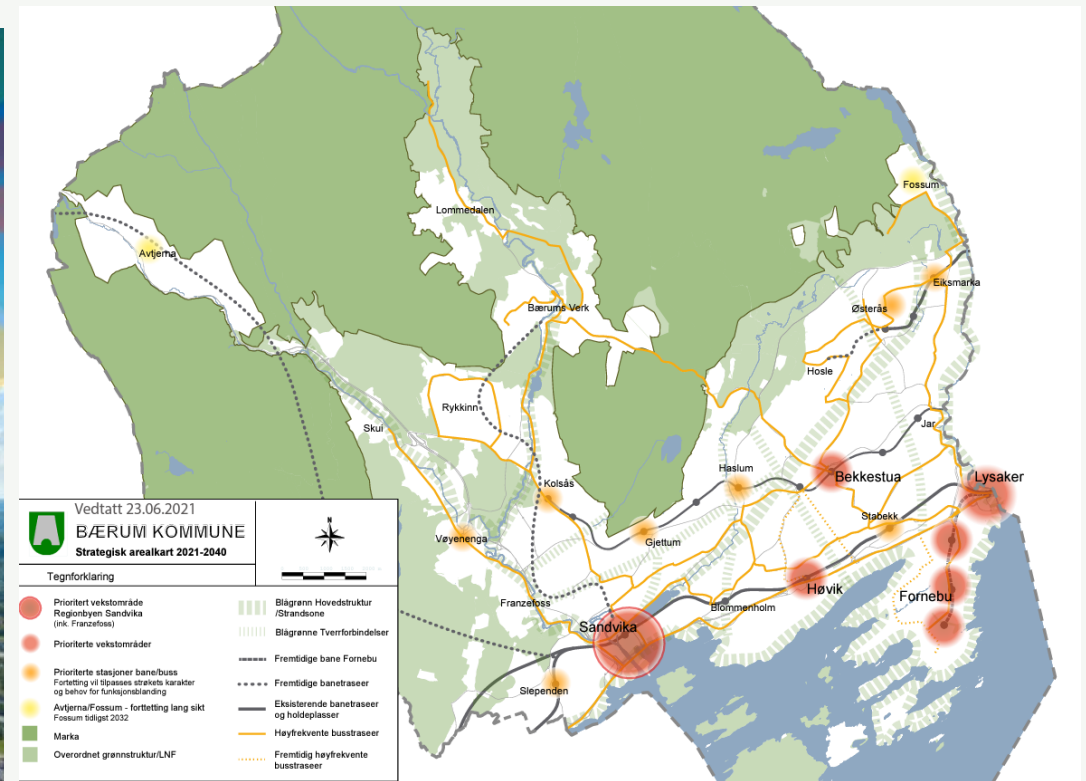
Ansvarlige departementer: KLD, IFD, SD, OED, LMD og KMD (ref. tabell under).

Komplekst regelverk

Få det inn i kommuneplaner og regionplaner!

Tiltak og virkemidler

Anbefaling om gjennomføring av virkemidlene (=Lavthengende frukt)	Oppdrags- giver (departe- ment)	Utførende etat(er) (hovedansvarlig i fet skrift)
Oppstart i 2021/2022		
Anmode minerallovutvalget om å vurdere om mineralloven bør brukes for mer enhetlig forvaltning av mineralressursene (1.5.a), inkludert vurdering av rapporteringsplikt på uttak av masser (se også 4.1.a).	NFD	
Avklare eierforhold for overskuddsmasser fra offentlige utbyggingsprosjekt (3.4.c)	SD	Avklares nærmere
Avklare om krav i byggevareforskriften hindrer utveksling av overskuddsmasser av stein mellom prosjekter (3.4.d)	KMD	DiBK
Vurdere om kvalitetskrav til byggeråstoff i tekniske håndbøker for vei og jernbane bør endres for å øke gjenvinningsgraden, og utarbeide veiledning for å tydeliggjøre handlingsrommet (4.3.c)	SD	SVV , andre samferdselsetater
Oppstart i 2022		
Gjennomgå relevant regelverk og utarbeide en tverrsektoriell veileder i gjeldende regelverk for massehåndtering (1.1.a)	Tverr- sektorielt	Hove ovedansvarlig må avklares ved oppstart. KMDs planavdeling,

Tiltak og virkemidler

	ment)	skrift)
Utarbeide retningslinjer for bruk av gjenvunnet mineralsk byggeråstoff/fyllmasser i offentlige anskaffelser (2.2.c)	FIN	DFØ, samferdselsetatene, DMF, Miljødirektoratet
Utarbeide teknisk veiledning i geologisk kartlegging og prøvetaking i bygge- og anleggsprosjekter (3.1.a)	NFD	DMF, samferdselsetatene, NGU
Oppstart i 2023		
Utarbeide veiledning om hvordan massehåndteringsplaner bør lages, slik at massehåndtering kan innarbeides tidlig i planlegging og gjennomføring av prosjektene (1.2.b)	SD	Bane NOR, samferdselsetatene, planmyndighetene/ Statsforvalteren
Utarbeide regionale planer for masseforvaltning (2.1.a)	KMD	Fylkeskommunen
Utrede mulighet for å stille krav om matjordplan når jordbruksareal bygges ut i pbl., og veileder (2.3.a)	KMD og LMD	Landbruksdirektoratet Statsforvalteren
Utrede rapporteringsplikt for mineralske masser som tas ut ved bygge- og anleggsprosjekter (4.1.a)	NFD	DMF, Miljødirektoratet (må vurderes nærmere etter at 1.5.a er avklart)
Støtte etablering av en digital markeds plass for overskuddsmasser, og stimulere aktører til å ta den i bruk (4.2.a)		Avklares senere (når det foreligger resultater fra pilotprosjektet til Bærum ressursbank)
Utarbeide veiledning om hvilke kvaliteter av overskuddsmasser som er egnet til andre formål enn vei og jernbane (4.3.d)		DiBK/DFØ m. fl.

Eksempler

- Gjennomgå relevant regelverk og utarbeide en tverrsektoriell veileder i gjeldende regelverk for massehåndtering (1.1.a)
- Foreslå nødvendige endringer og harmonisering av regelverk relatert til massehåndtering (1.1.b)
- Utarbeide regionale planer for masseforvaltning (2.1.a)
- Utarbeide veiledning i hvordan planmyndighetene kan finne de best egnede arealene for å håndtere overskuddsmasser (2.1.b)
- Støtte etablering av en digital markedsplass for overskuddsmasser, og stimulere aktører til å ta den i bruk (4.2.a)

Eksempler

- Stille krav eller stimulere til samhandling mellom store prosjekter (3.4.a)
- Utarbeide veiledning om god kontraktsmessig håndtering av overskuddsmasser (5.1.a)
- Utarbeide kunnskapsgrunnlag og veiledning om utfylling i sjø og ferskvann til samfunnsnyttige formål (2.1.c)
- Utrede avgift på deponering av overskuddsmasser (4.5.b)
- Utrede avgift på uttak av nytt mineralsk byggeråstoff (4.5.c)

Direktoratet for mineralforvaltning
med Bergmesteren for Svalbard

Landbruksdirektoratet
Eanandoallodirektoráhtta

BANE NOR

NyeVeier

KYSTVERKET

Statens vegvesen

Statsforvaltaren i Oslo og Viken

BÆRUM KOMMUNE

RAPPORT

M-2074 | 2021

Tverrsektorielt prosjekt om disponering av jord og stein som ikke er forurensset

Les, og spør hva som skjer!